

To græske Vaser i Antik-Kabinettet i Kjøbenhavn.

At

J. L. Ussing.

Med 2 lithograferede Tavler.

De græske Vaser ansees med Rette for en af de vigtigste Kilder til vor Kundskab om den klassiske Oldtid udenfor Literaturen. Det tør ikke nægtes, at Begeistringen for disse Oldtidslevninger tidt har stillet dem altfor høit, og at man ofte har tillagt dem en Betydning, de ikke kunne gjøre Fordring paa; men ingen besindig Forsker vil deraf lade sig forlede til at gaae til den modsatte Yderlighed og frakjende dem det store Værd, de virkelig have; han vil blot søge at stille sig paa det rette Standpunkt.

Det er en Overdrivelse, naar man i Stedet for at betragte disse Leerkar som Produkter af en almindelig Industri, gjør dem til Kunstværker og lader dem spille en vigtig Rolle i Konsthistorien. De ere ganske vist Vidnesbyrd, som Konsthistorikeren maa benytte, thi Haandværket følger altid i Konstens Fodspor; de fortælle os Meget om den græske Kulturs Oprindelse, Udvikling og Udbredelse, om Grækenlands Forbindelse med Orienten, om Skjønhedssandsens og Haandfærdighedens gradvise Fremskridt og dens Tilbageskridt efterat Høidepunktet var naaet, om den til forskjellige Tider herskende Maneer i Tegningen o. s. v., saa at de undertiden med Nytte kunne sammenstilles med bevarede Billedhuggerarbejder¹⁾; men endnu vigtigere synes de mig at være som anskuelige Vidnesbyrd om den Smag og Skjønhed, der gjennemtrængte ethvert Haandværk hos Grækerne, om den Fuldendthed i teknisk Henseende, man krævede, om det Liv i Decorationen og den Lyst til muntre Billeder og til at leve med Skjønheden, som betegner Grækeren. Tegningerne kunne være mesterlige som Prydelser af de Leerkar, hvorpaa de ere anbragte, fulde af Ynde og dygtigt udførte; men derfor ere de ikke Kunstværker i egentlig Betydning, og lige saa lidt Copier efter udmærkede Malerier, saa at de kunde give os nogen Forestilling om hvad Polygnot eller hvad Zexis havde præsteret. Naar vi kjende den Flygtighed, hvormed de Gamle afbildede Bygninger eller Statuer paa deres Mønter, hvor der dog var Grund til at vente en vis Nøiagtighed i Gjengivelsen, kunne vi langt mindre vente at finde nogen tro Copieren

¹⁾ Man har saaledes ikke uden Grund sammenstillet de ældste attiske og lykiske Relieffer med de ældre attiske Vaser med røde Figurer, der baade i Ansigtformen og i Tegningen af Klædernes Folder virkelig ligne hine; s. Jahn, Beschreibung der Vasensammlung König Ludwigs in der Pinakothek zu München, S. CLXXXI f.

her, hvor der slet ingen Anledning var dertil. Det er meget troligt, at mangt et smukt Bevægelsesmotiv, som sees i Vasetegninger, hidrører fra Konstens feirede Mestere; men den Slave, som har malet Vasen, hvorpaa det findes, behøver ikke at have seet det store Kunstværk selv; han kan have sit Motiv paa tiende, paa tyvende Haand derfra.¹⁾ Hvor langt disse Vasetegninger ere fra at være Kunstværker, sees bedst af deres Mangel paa Udtryk i Ansigterne. Der kan være et overordentligt Liv i Figurerne; Stillingerne og Legemsbevægelserne kunne være særdeles udtryksfulde, og den fremstillede Scene i sin Almindelighed fortræffelig fortalt; men Ansigtets Bevægelse og Udtryk mangler næsten altid. Og dog hører man ikke blot den store Masse Dilettanter, der uden Begreb hverken om Kunst eller Oldtidsstudium, blot af en vis Samlerinteresse give sig til at beskrive Vaser, hyppig tale om hvorledes Sindsbevægelsen er udtrykt i Ansigterne og støtte deres Fortolkninger paa hvad de læse ud af disse; men selv de dygtigste Archæologer, som Stephani og Jahn, gjøre sig skyldige i det Samme og fortælle om udtryksfulde Miner, hvor et uhildet Øie ikke vil kunne finde Spor af aandeligt Udtryk.²⁾ Endnu besynderligere forekommer det mig, naar man taler om en malerisk Anordning og Gruppering af Figurerne.³⁾ De staae altid, og skulle staae silhouetteagtige, een for een, ligesom i Relieffet, alle i det samme Plan. Der kan være Spørgsmaal om at fylde Vasens Overflade mere eller mindre med Figurer, og der kan følges forskellige Principer i denne Henseende, men det er en fuldstændig Miskjendelse af Vasedecorationens Natur, naar man vil prøve paa at gaae i Dybden og vælge Emner til at fremstille, der kræve nærmere og fjernere Flader, en Miskjendelse, der laae den ægte Hellenisme saare fjern. Den møder os kun paa et enkelt Punkt, hvor Forfaldet allerede er indtraadt, nemlig paa de nederitalienske Vaser, hvor der ofte sees et lille Tempel midt paa Vasen, hvorved der da for Tydeligheds Skyld gjøres et raat Forsøg i Perspectiven. Naar i tidligere Dage en enkelt Gang en Tegner har faaet det Indfald at vælge et saadant Emne, er han kommen saa galt fra det, at han ikke har fristet til Efterligning.⁴⁾

Ogsaa Vasernes Betydning for Mythologien og Historien har man i høi Grad overdrevet. Der var en Tid, da man troede at finde Nøglen til alle Fremstillingerne, især paa

¹⁾ Det hele Spørgsmaal om Betydningen af Begrebet Copi for den antike Kunst og Konsthistorie turde fortjene en omhyggelig og med streng Kritik gennemført Undersøgelse. Et fortrinligt Udgangspunkt for en saadan frembyder sig bl. A. i Skjoldet paa Phidias' Athena Parthenos' Statue, som efter Pausan. X, 34 Slutn. blev efterlignet af et Par senere Billedhuggere, og hvoraf man i den nyeste Tid har meent at finde mere eller mindre troe Copier i en ufuldendt Athena-Statuette fra Athen og i et Marmorskjold i British Museum; s. Conze i Gerhards Denkmäler u. Forschungen Nr. 196—197 (1865). Kritiken bør vistnok være strengere end i Jahns nyeste Arbeide *De antiquissimis Minervæ simularis Atticis*.

²⁾ S. Jahn, Vasensamml. König Ludwigs S. CCXXI.

³⁾ Jahn, anf. St. S. CCXIX

⁴⁾ F. Ex. paa en lille Vase i Gerhards Auserlesene Vasenbilder IV, pl. CCXLII, 3, hvor der er afbildet et Altar omgivet af 4 Køer. Den Kø, der staaer bag ved Alteret, maatte for at sees fremstilles næsten oven over det. Gerhard troer virkelig, at den er steget op derpaa (S. 8).

de nederitalienske Vaser, i Mysterierne. De Scener, man ikke forstod — af den gode Grund, at det for Størstedelen ikke egentlig var Scener, men kun decorative Sammenstillinger af Kvinder og unge Mænd — forklarede man dristig af de Mysterier, hvorom man ikke vidste det Allermindste, og denne Cirkelbevægelse i sin egen Fantasi betragtede man som historisk eller mythologisk Forskning. Men dette System, der havde sine fornemste Talsmænd i Millin, Böttiger og Creuzer, og som endnu længe efter deres Tid i det Mindste af og til har fundet Tilhængere, der i Nødstilfælde tog deres Tilflugt dertil, som Gerhard, tør vel snart betragtes som fuldstændig opgivet og domfældt. Derimod er det klart, at Vaserne indeholde en særdeles værdifuld Illustration til den antike Mythologi. Paa Vaser af alle Epoker ere mythologiske Billeder almindelige, og paa de ældre attiske Vaser ere de næsten eneherkende. Vi see, hvilken stor Rolle disse Sagn have spillet i Folkets Liv, og det er interessant at lægge Mærke til, hvorledes Herakles, der i den bevarede Litteratur — Herakleerne ere tabte — staaer tilbage for de troiske Helte, paa Vaserne ubetinget spiller Hovedrollen. Der gives næppe en eneste af de bekjendte ældre græske Myther, uden vi kunne paavise Afbildning af den paa Vaser, og det ofte i hundredevis. Flere af de paa Vaserne fremstillede Sagn finde vi ikke hos de bevarede klassiske Digtere, men først hos de grammatiske Samlere fra Oldtidens Slutning, og medens de allerfleste Fremstillinger fuldstændig stemme med Skribenternes Fortællinger, findes der ogsaa dem, der ikke synes ganske at stemme dermed, eller dem, der ere os uforstaaelige og synes at maatte henføres til tabte Myther. Man maa imidlertid vel vogte sig for at lægge Vægt paa enhver tilsyneladende Afvigelse fra den skriftlige Overlevering, eller troe, at en saadan Afvigelse forudsætter en virkelig Forskjellighed i det eksisterende Sagn. Jeg vil ikke tale om det Vanvid at lave heelt nye Myther, der staae i fuldstændig Strid med de Anskuelser, vi vide vare herskende, som da E. Braun lavede Mythen om Herakles' Formæling med Athene¹⁾; men mange Gange have Archæologerne troet af Vasebilleder at kunne fremdrage Træk til Berrigelse af den gamle Mythologi, fordi Vasetegneren har fyldt det bestemt begrændsede Rum, der var ham givet, med flere eller færre Personer, end man ventede, fordi han har gjort sig skyldig i en eller anden Ubehjælpelighed i Compositionen²⁾, eller fordi Indskrifterne frembyde andre og flere Navne, end vi kjende fra Forfatterne. Vi maae ved disse Indskrifter ligesom ved Tegningerne betænke, at det var udannede Slaver, der udførte Arbeidet.

¹⁾ Braun, Tages und des Herakles und der Athena heilige Hochzeit, München 1839.

²⁾ Hertil vilde jeg f. Ex. regne Jahns Behandling af Mythen om Herakles og Alkyoneus i Berichte der Sächsischen Gesellsch. 1853, S. 135 ff. Pindar (Nem. 4, 25) fortæller, at Herakles ikke overvandt denne Gigant, før efter én hidsig Kamp, hvori han mistede 12 Stridsvogne tilligemed deres Kæmpere. Paa et Par, eller vel snarere paa een af de Vaser, hvor denne Mythe er afbildet, er Giganten fremstillet liggende med lukkede Øine. Jahn har nu heraf sluttet, at der foruden det almindelig gængse Sagn maatte have været et andet, der lod Herakles overfalde Alkyoneus sovende. Men de lukkede Øine ere vist kun en Antydning af at Kæmpen seger i Døden.

Forvexling af Navne er derfor en saa naturlig Ting, at det maatte undre os, om den ikke havde fundet Sted. Fortællingen, Begivenheden kunde staae klart for Fantasien, om end Navnene vare glemte. Undertiden fremstillede man en Historie, en Kamp, en Leg, eller hvilket som helst Andet, og, først naar Billedet var færdigt, syntes man, det var dog morsomt at vide, hvem de Kæmpende eller Legende var; saa gav man dem Navne, men man kunde lige saa godt vælge det ene Navn som det andet. I saadanne Tilfælde have Indskrifterne ingen mythologisk Betydning; thi Billedet er ikke udført for at fremstille det Sagn, hvori disse Personer spille Rolle, men Navnene ere satte til for Billedets Skyld. Det var Mode, at der skulde staae Noget. Vi finde Exempler paa at Vasetegnerne, der ikke selv kunde læse, satte Bogstavtegn sammen, der slet ikke kunde udtales; det saae dog ud som et Navn; vi finde Exempler paa Indskrifter eller Bogstavsammensætninger benyttede blot som Decoration. En anden mythologisk Misbrug af Vaserne er foranlediget ved de hyppige Sammenstillinger af forskellige Guder, som der findes uden nogen bestemt karakteristisk Handling.¹⁾ Det er for det Meste unyttigt at anstille lange Betragtninger over, hvorfor netop disse Guder ere stillede sammen. Den ofte løse og tilfældige Tankeforbindelse, der kan have føresvævet Tegneren, er for ubetydelig en Sag til derpaa at bygge Nogetsomhelst; men den kan naturligviis fortræffelig benyttes til det Slags Taskenspillerkonster, som visse Mythologer finde deres Glæde i, hvorved een Gud, uden at man mærker det, bliver forvandlet til en anden.

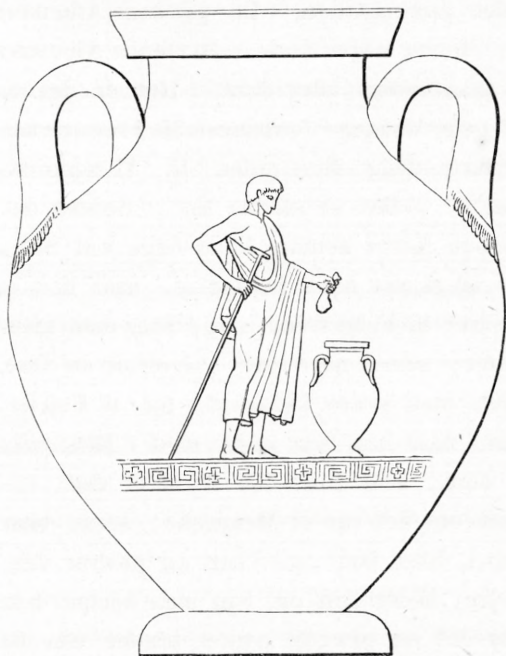
Men allerstørst er maaskee Vasernes Betydning for vor Kundskab om Oldtidens virkelige og daglige Liv. De ere her vor fornemste og i mange Tilfælde vor eneste Kilde. Det er næsten alle de samme Kar, der bleve brugte i Livet, og de malede Fremstillinger føre de mangfoldigste Billeder af Livet frem for os. Ogsaa her har en eiendommelig Misforstaaelse fundet Sted. Panofka og Andre have meent i Vasetegningerne at finde Antydninger af bestemte Forhold og Begivenheder i de Personers Liv, hvem Vaserne skulde have tilhørt. Men denne Vildfarelse er tilstrækkelig gjendrevet.²⁾ Det er klart, at disse Leerkar ikke bleve udførte efter Bestilling til den Enkelte, men forfærdigedes i Masseviis i Fabrikerne og solgtes til Alle og Enhver. Billederne var ikke Portraiter af bestemte Personer, men almindelige Livsbilleder; men netop derfor have de større Betydning for os. Det er først i den senere Tid, man ret har faaet Øie for denne Side af Vase-Videnskaben. Panofka indlagde sig her en virkelig Fortjeneste ved sine smukke og nyttige Smaasamlinger, «Bilder antiken Lebens» og «Griechen und Griechinnen nach Antiken». Eet og Andet er kommet til senere, f. Ex. Stephanis Vaseforklaringer i Petersborger Akademiets Skrifter; men Meget er vistnok endnu at høste.

¹⁾ S. Jahn, Vasensamml. König Ludwigs, S. CLXIV.

²⁾ See min Disputats *De nominibus vasorum Græcorum* p. 7 ff. Jahn, Vasensamml. König Ludwigs S. XIII f.

I vort Antik-Kabinet have vi saaledes blandt Andet to Vaser, der paa Grund af deres Fremstillinger af det virkelige Liv kunde fortjene at afbildes og udgives for en større Kreds.

Den første (Nr. 320, i S. B. Smiths Katalog Nr. 125) er allerede igjennem Omtale andensteds ikke ubekjendt for dem, der beskjeftige sig med Vaserne. Den er afbildet i hosstaaende Træsnit, Forsiden er lithograferet i omtrent to Trediedele af Originalens Størrelse paa den medfølgende Pl. 1. Det er en stor Oliekrukke (Amphora), 19 Tommer

høi, sort med røde Figurer, funden ved Vulci. Den er kjøbt paa Magnoncourts Auction i Paris 1839, og beskrevet af de Witte i det dertil forfattede Katalog Nr. 65. Han har der optaget Lenormants allerede tidligere fremsatte Mening¹⁾, at den gamle Mand paa Forsiden af Vasen skulde være Rhetoren Gorgias, en aldeles vilkaarlig Hypothese, der ogsaa strax blev modsagt af Raoul-Rochette, og senere af Gerhard og Jahn.²⁾ Han gjør heller ikke selv Forsøg paa at bevise sin Paastand; han indskrænker sig til at spørge: «Hvorfor kunde man ikke lige saa godt finde Rhetoren Gorgias afbildet paa en Vase, som Digterne Anakreon, Alkæos og Sappho? Vare Navnene ikke skrevne paa Vaserne ved disse Figurer, havde man næppe voyet at benævne dem saaledes. Hvo veed, om man ikke en skjøn Dag ogsaa finder en Vase med Gorgias'

Navn!» En saadan Beviisførelse behøver naturligviis ingen Gjendrivelse; men jeg vil kun bemærke, at selv om han var saa heldig at finde en Vase med Navnet Gorgias paa, var han ikke bedre faren. Det forholder sig med disse Digternavne paa Vaser, Anakreon, Alkæos og Sappho, ganske som med de Indskrifter; vi ovenfor omtalte. Det har næppe været Tegnerens Hensigt at fremstille netop disse Personer, men han vilde tegne en Citharspiller eller en Citharspillerske, og da han saa fik Lyst til at give Figuren Navn, valgte han det første berømte Navn, der faldt ham ind, men han kunde lige saa godt have valgt et-

¹⁾ Lenormant & de Witte, Catalogue étrusque Nr. 155.

²⁾ Raoul-Rochette i Journal des Savants, Sept. 1837, p. 524, not. 3. Gerhard i Archäologisches Intelligenzblatt der allgemeinen Literatur Zeitung, Jan. 1837, S. 36. O. Jahn «Ueber Darstellungen griechischer Dichter auf Vasenbildern» i Abhandl. d. Sächsischen Gesellschaft d. Wissenschaften, Philol. hist. Classe III (1861), S. 751 f.

hvert andet. Der fattes ethvert Forsøg paa individuel Charakteristik, og det er virkelig paafaldende, at selv Jahn træder lige i Millingens Fodspor¹⁾, og paa den bekendte agrigentiske Vase i München med Navnene Alkæos og Sappho ikke blot seer en Citharspiller og en Citharspillerske, men finder en bestemt dramatisk Scene udtrykt, hvor Sappho iredsætter Alkæos paa Grund af en mindre sømmelig Elskovserklæring, en Scene, man opstiller for sin Fantasi efter et Fragment af Sappho hos Aristoteles.²⁾

Vi maae saaledes ogsaa paa vor Vase gjøre Afkald paa at see en bestemt Person fremstillet; men vi see et levende Billede fra det gamle Athen. En gammel Athenæer kommer gaaende med en Slavedreng bag efter sig. Ingen nogenlunde velstaaende Athenæer gik ud uden at være ledsaget af en Følgesvend (*ἀκόλουθος*) eller flere. Her er det en Negerdreng, der følger ham. Dette stemmer med hele Mandens fordringsfulde Fremtræden. Vi kunne betragte det hele Billede som en fortræffelig Illustration til Theophrasts Skildring af en forfængelig Mand (*μικροφιλότιμος*).³⁾ «Det er saadan En», hedder det, «som, naar han er buden til Maaltid, gjør sig Umage for at komme til at ligge ved Siden af Værten selv; som fører sin Søn til Delphi for at skjære hans Lokker af, naar han er bleven voxen; som sørger for at have en Negerslave til Følgesvend, og, naar han giver laante Penge tilbage, giver dem i nyslaaede Mønter; som, naar han har offret en Oxe, nagler Hovedskallen op over Huusdøren, ombunden med svære Uldbaand, for at Enhver, som kommer ind, kan see, han har offret; som, naar han har været med i Riddernes Optog, spadserer paa Torvet med Sporerne paa; som, naar hans lille Hund er død, opreiser et Gravmonument for den med Indskrift, som om det var et Menneske; som, naar han har skjænket en Broncering til Asklepios' Tempel, hver Dag gaaer hen og polerer den, at den kan skinne blank. Og, naar Prytanerne offre, beder han om han maa hjælpe dem og tale til Folket for dem. Med Krands paa Hovedet og prægtig pyntet træder han da frem og siger: «Athenæer! Vi have offret til Gudernes Moder; Offeret var gunstigt; Held og Lykke over Eder!» og saa gaaer han hjem og fortæller sin Hustru, at han er overmaade lykkelig.»

Vor gamle Athenæer har hvidt Haar og Skjæg, Skjægget efter Skik og Brug kort afklippet. Han gaaer ikke blot barhovedet, som Alle gjorde i Athen, men ogsaa med bare Fødder; thi ogsaa dette var almindeligt, ikke blot for Menigmand og Fattigfolk eller for dem, der med Flid vilde bevare Fortidens Haardførhed og Tarvelighed (Sokrates, Phokion), men ogsaa for mange Andre; det berettes navnlig om den berømte Taler og Finantsmand Lykurgos, at han for det Meste gik barfodet⁴⁾; ja Plato lader selv den fine unge Mand

¹⁾ Jahn, anf. St. S. 706 ff. Millingen, Unedited Monuments I, 33.

²⁾ Aristotel. Rhetor. I, 9. Smlg. Cramer, Anecdota Parisiens. I, p. 266.

³⁾ Theophrast. Charact. 21.

⁴⁾ Plutarch. Vitt. X Oratt. Lykurg. 13.

Phædrus en smuk Dag spadserer barfodet udenfor Byen.¹⁾ — Hans Dragt er den almindelige, en lang Underkjortel (*χιτων*) af flint uldent Tøi²⁾, og over den den store Kappe (*ιμάτιον*) af betydelig sværere Stof. Denne Kappe, et stort firkantet Stykke Tøi, var den vigtigste Deel af den fribaarne Helleners Dragt; han kunde gaae uden Livkjortel, men ikke uden Kappe. Han lærte fra Ungdommen af at bære den med Værdighed og navnlig at kaste den om sig paa den rette Maade, fra Høire til Venstre (*ἀναβάλλεσθαι ἐπὶ δεξιά*), saa at den sidste Flig hænger ned over den venstre Skulder, ganske som vi see paa den foreliggende Afbildning. Gammel attisk Værdighed krævede, at man skulde være heelt indsvøbt i Kappen; man skulde holde Armen indenfor. Saadan saae man Solons Statue paa Torvet i Salamis. Æschines paastod, at ikke blot Solon, men endnu Perikles havde staaet saaledes, naar han talte til Folket, og han selv prøvede paa at optage denne Skik.³⁾ Det er vel den samme Stilling, som vi kjende fra de berømte Portraitstatuer i Neapel og Rom, hvilke man ret sandsynligt kalder Æschines og Sophokles.⁴⁾ Men hvad der der viser sig som ædel Værdighed, bliver her næsten parodisk, idet Manden gaaer med Stok og dog vil holde Armen under Kappen. Men Stokken kunde ikke undværes; den hørte væsentlig med til Mandens Fremtræden. Naar Kvinderne hos Aristophanes skulle klæde sig ud som Mænd, maae de fremfor Alt ikke glemme Stokken.⁵⁾ Det var en gammel græsk Skik, og det var vel først i det 4de Aarh. f. Chr., at den gik af Brug iblandt fine Folk i Athen, og nærmest holdt sig hos Filosofer, og hos dem, der ikke vare bange for at gjøre Opsigt og Støi.⁶⁾ Stokkene, som vi saa hyppig see paa Vaserne, ere i Almindelighed meget store — de naae omtrent til Halsen paa Manden — og foroven forsynede med et Tværgreb. Det er ofte Knortekjæppe (*σκύταλα Λακωνικά*)⁷⁾, men ogsaa ofte, som her, ganske glatte og lige Stokke. En saadan brugte Maleren Parrhasios, indlagt med gyldne Snirkler.⁸⁾

Hvad dernæst Negerdrengen angaaer, er det af mange Steder hos Forfatterne be- kjendt, at de gamle Grækere og Romere blandt anden Luxus ogsaa satte Priis paa at have sorte Slaver⁹⁾; men Monumenter udenfor Literaturen vise, at denne Tilbøielighed var ældre,

¹⁾ Plat. Phædr. 229 A.

²⁾ Athenæerne havde i den ældste Tid brugt Linnedkjorteler, men dette var gaet af Brug før Thukydides' Tid (s. Thukyd. I, 6, 3), og denne Vase tør næppe antages at være ældre. Men uagtet Kjortelen blev ulden, vedblev den dog at være af et temmelig flint Stof. Æschines (Timarch. 131) lader Demosthenes høre hans *κομφὰ χλανίσκια* og *μαλακούς χιτωνίσκους*.

³⁾ Æschin. Timarch. 25. Demosth. π. παραπρο. 251 f.

⁴⁾ S. Mus. Borbon. I, 50. Monum. d. Institut. IV, 27—28. Afstøbninger findes paa Charlottenborg.

⁵⁾ Aristoph. Ekklesiaz. 74 ff.

⁶⁾ S. Demosth. Πανænet. 52. Hermann, Privatalterth. 21, 32.

⁷⁾ Maaskee ogsaa *βακτηρία σχολιαὶ ἐκ Λακεδαιμόνος*, Theophr. Char. 5.

⁸⁾ Athenæos XII, 543 f.

⁹⁾ Foruden det ovenfor anførte Hovedsted hos Theophrast (Char. 21) s. Terent. Eunuch. 1, 2, 85: *mi dixi cupere te ex Æthiopia ancillulam*. Rhetor. ad Herennium IV, 50: *ab avunculo rogetur Æthiops, qui ad balneas veniat*. Tibul. II, 3, 55: *illi sint comites fuscii, quos India torret*. Iuvenal. 5, 52: *Tibi pocula cursor Gætulus dabit aut nigri manus ossea Mauri*. Petron. Satiric. 102.

end man maaskee ellers vilde troe. Vi læse, at Polygnot paa sit Maleri i Leschen i Delphi havde betegnet Memnon ved at give ham en Neger til Følgesvend.¹⁾ Han har næppe behøvet at gaae udenfor Athen for at finde dette Motiv; thi Vaserne vise os det ikke sjelden. En Vase i British Museum med sorte Figurer, uden Tvivl en Deel ældre end den Vase, vi her beskæftige os med, viser en fuldt rustet Kriger (maaskee Memnon) imellem to karakteristisk tegnede Neger-slaver, af hvilke den ene bærer et halvmaaneformigt Skjold, den anden en Kølle; den ene kaldes i den vedføjede Indskrift Amasis, den andens Navn er ulæseligt.²⁾ Det er værdt at lægge Mærke til den Maade, hvorpaa det krusede Haar er angivet, ved tykke Prikker, der ere satte paa med Enden af Penslen. Paa yngre Vaser, med røde Figurer, sees Negere endnu oftere. Især finde vi dem paa Fremstillinger af Busiris-Mythen; thi Busiris var jo Konge i Ægypten, og han har Æthioper i sin Tjeneste. Saaledes paa den morsomme Vase fra Cære i Monumenti dell' Instituto Vol. VIII, Pl. XVI, paa den smukke græske Vase i Annali d. Inst. Vol. XXXVII (1865) Tav. d' agg. P. Q., hvor Negernes krusede Haar angives paa samme Maade som paa Vasen i British Museum, o. a.³⁾ Negere findes ogsaa paa den smukke Vase med Perseus og Andromeda i British Museum⁴⁾, paa Achilles' Skjold paa Vasen i Monum. d. Inst. Vol. I, Pl. XXXV, og paa en nederitaliensk Vase, hvor en Neger-slave kommer gaaende med to Tabouretter, den ene ovenpaa den anden.⁵⁾ Fremdeles har man i Campanien fundet flere smaa Kander eller Flasker, der heelt have Formen af en knælende Neger.⁶⁾

Paa Ryggen bærer Negerdrengen en Pose af det Slags, som saa ofte sees afbildet paa græske Vaser, især hængende paa Væggen.

Bagsiden af Vasen er flygtigere udført. Vi see her en ung Mand uden Underkjortel, blot med den store Kappe og med Stok. Han staaer foran en Oliekrukke, der nøiagtig gjengiver Vasens egen Form, og holder i den venstre Haand Noget, der ved første Øiekast kunde synes at være «en tilbunden Pung».

Ogsaa her have Lenormant og de Witte villet see en bestemt Person, «maaskee Kritias». Vi ville ikke opholde os med at gjendrive en saa løs Hypothese.

¹⁾ Pausan. X, 31, 2 (7).

²⁾ Vasen er afbildet hos Gerhard, Auserles. Vasenbilder III, Pl. CCVII. Udgiveren har, ligesom de fleste Archæologer, læst Indskriften som *Ἀμασις ἐποίησεν*, uagtet ikke blot det sidste Ord ikke staaer der, men Indskrifternes Pladser ogsaa tydelig vise, at de ikke høre sammen, men angive Negernes Navn. Man vil heller ikke finde synderlig Lighed i Tegningen paa denne Vase og paa dem, der ere fabrikerede af en vis Amasis; s. Brunn, Geschichte der griechischen Künstler II, S. 654 ff. Duc de Luynes, Vases 1—3.

³⁾ F. Ex. Millingen, Peintures de Vases XXVIII. Gerhards Denkmäler u. Forschungen 1865, Taf. CCI. Mere hos Helbig i Annali dell' Institut. 1865, p. 296 ff.

⁴⁾ S. Birch i Archæologia 1855.

⁵⁾ Mon. d. Institut. V (1856), Pl. IX. Welcker, Alte Denkmäler V, 19.

⁶⁾ S. Cabinet Pourtalés 30. Annali d. Institut. XVII (1845), p. 225.

Ligesaa urigtigt er det at kalde Oliekrukken foran ham en «panathenaisk Amphora» og deri finde «en Antydning af Stedet», det vil vel sige: Athen. Sandelig en meget ubestemt og utydelig Antydning. Det er en ganske almindelig Oliekrukke, og det være her med det Samme bemærket, at Navnet «Panathenaisk Amphora», som nu har faaet en Plads i Archæologien for at betegne de Krukker af denne Art, der paa den ene Side vise en Athena Promachos imellem to Søiler tilligemed Indskriften *TONAΘENEΘEN AΘAION*, paa den anden en eller anden Kampleg, ikke har nogen Hjemmel fra Oldtiden. Vi vide baade fra enkelte Forfattere, som Pindar, og fra en høist interessant attisk Indskrift¹⁾, at Priisbelønningerne i de panathenaiske Lege bestod i visse Antal Fade-Olie, og at denne Olie leveredes i malede Leerkar. Vi see nu af de bevarede Stykker, at man i Malerierne paa disse Krukker ofte har antydnet en saadan Bestemmelse; dog følger deraf hverken, at dette altid har været Tilfældet, eller at de bevarede Vaser med de anførte Billeder alle virkelig have været benyttede ved Legene. De kunne være benyttede der — at sige naar de have den tilbørlige Størrelse; ellers falder ogsaa Muligheden bort, og vi have kun en simpel Overførelse af en almindelig Decoration paa en lignende Form — men det er almindelige Oliefade af det Slags, som man altid brugte i Livet, og som Fabrikerne leverede i Tusindevis snart med eet, snart med et andet Billede paa.

De anførte Archæologer mene ogsaa, at den unge Mand her holder Pungen i Haanden for dermed at betale Rhetoren Gorgias for hans Underviisning. Man vilde da af Billedet kunne slutte, at Eleverne havde pleiet at lægge slige Pengeposer ned i en Leerkrukke til Læreren; thi ellers havde Krukken virkelig Intet her at gjøre; men vi behøve ikke at hengive os til slige Fantasier. Krukken er, som vi vide, en Oliekrukke, og det, den unge Mand holder i Haanden, er ingen Pung, men en Olieflaske af Læder. Han er en af de Ynglinge, der øve sig i de offentlige Gymnasier (Efeberne). Deres Legemsøvelser vare som bekjendt forbundne med stadig Indgnidning med Olie, og den lille Olieflaske, *λήκυθος*, var et Tilbehør, de ikke kunde undvære. Man havde dem af Metal, især Bronze, af Leer, af Alabast, af Glas, men maaskee allerhyppigst af Læder²⁾; og vi finde oftere saadanne afbildede paa Vaser.³⁾

1) Rangabé, *Antiquités Helléniques* II, Nr. 960. Böckhs *Staatshaush.* (2te Ausg.) I, S. 61. Jahn, *Vasensamml. K. Ludwigs* S. CII.

2) S. min *Afhdl. de Nominibus Vasorum* p. 68 fg. *Colum.* VIII, 2; *Plutarch.* Sulla 13; *Athenæos* XIII, p. 584 f.

3) S. Gerhard, *Auserlesene Vasenbilder* IV, Taf. CCLXXVIII—IX, n. 1 og 2. Paa Væggen hænge flere *ξύστρολήκυθα* (Ϸ: Bundter med Badeskrabe og Oliekrukke) af Metal; men den ældre Mand, der overrækker Drengen sine Gaver, giver ham en Læder-Pose eller Flaske af samme Slags som paa vor Vase. *Smstds* Taf. CCLXXXIII—IV, Nr. 10 see vi Efeben i Færd med at binde sin Olieflaske til. *Smlg.* ogsaa CCLXXXVIII—IX, Nr. 1 og 5.

Den anden Vase (Nr. 939, i Smiths Katalog 168) er en klokkeformet Krater, afbildet i hosstaaende Træsnit, og Forsiden i omtrent to Trediedele af Originalens Størrelse paa den lithogropherede Plade II. Den hidrører fra Athen selv. Den er erhvervet der paa

Stedet af den bekjendte Architect, Christian Hansen, hvem Athen skylder sin Universitetsbygning, Triest Lloyds Marine-Etablissement, og Kjøbenhavn Commune-Hospitalet og det zoologiske Museum. Den er fundet i mange Stykker, og det er først i Kjøbenhavn, at den er bleven sat sammen og den manglende Nederdeel tilføiet. Restaurationen har indskrænket sig til det absolut Nødvendige, og der er Intet gjort for at skjule den; man har foretrukket Paalidelighed og Troskab imod Videnskaben for ydre Pyntelighed, og det forekommer mig ikke ganske berettiget, naar Smith i sit Katalog anfører den iblandt «Fragmenter af Vaser»; thi Billedet paa Forsiden er,

med Undtagelse af en Deel af den knælende Kvinde, saa godt som fuldstændigt.

Vasen er yngre end den foregaaende og Tegningen langt mere udviklet. Bagsiden, der forestiller tre Mænd, een siddende imellem to staaende, er særdeles flygtig udført, men Billedet paa Forsiden er behandlet med større Omhu. Ved Siden af en rask Tegning, der viser den øvede og færdige Haand, finde vi en ikke ganske almindelig Ynde, saavel i Compositionen i det Hele, som i Udførelsen af de enkelte Figurer.

Det er en Offring, der forestilles.¹⁾ Midt i Billedet sees et Alter, hvorpaa Brændet ligger. Det er lange Stykker, lagte skifteviis paa langs og paa tværs med aabent Rum imellem, at der kan være Træk til at befordre Flammerne.²⁾ En skjægget Mand staaer ved

¹⁾ Offer-scener ere ikke ualmindelige paa Vaser. Polygnots Vase (Gerhard, Auserl. Vasenb. CCXLIII) o. a. ville blive anførte nedenfor ved Leilighed. En høist interessant Vase fra Megara med en Offring er nylig udgivet af Pervanoglu i Gerhards Denkmäler und Forschungen 1865, S. 68 ff., Taf. CXCIX. Det er rigtignok en Misforstaaelse, naar han mener derpaa at see et Billede af Athena Onka. Heller ikke kan jeg give Jahn (De antiquissimis Minervæ simulacris Atticis p. 24) Ret i, at vi her see *Minervæ signum in tropæi modum excultum*. Det er uden Tvivl, som allerede Gerhard bemærkede, en slet og ret Trofæ. Dette er saa tydelig betegnet som muligt. Selv ved det raaste Gudebillede vilde man dog finde et Ansigt, hvad her ikke er. Der er ikke det Mindste kvindeligt i Dragten; det er en Mands Chiton, der sees nedenfor Pantseret, som ofte ellers; smlg. Gerhard, Auserl. Vasenb., Taf. CLXVI, CLXIX, CCXXVIII, CCLXVI o. m. a.

²⁾ Ligesaa paa Kroesos Baal, Monum. d. Inst. I, 54, og andensteds.

Siden for at forrette Offeren. En Laurbærkrands er bunden om hans Hoved. Han er uden Underkjortel. Da han skal bruge Hænderne, har han maattet lade Kappen falde ned fra Skuldrene; Fligen ligger nu om den venstre Arm, under hvilken han ogsaa har den uundværlige Stok¹⁾, ligesom adskillige Figurer paa Parthenonsfrisen. En nøgen Dreng, ligeledes laurbærkrandsset, bringer Offeret paa en stor Træbakke eller Trug, hvoraf Manden tager det med den høire Haand for at lægge det paa Alteret. Det er formodentlig Bovene af Offerdyret, enten hele, eller saaledes, at det magre Kjød er udtaget og kun Fidt og Benene blive tilbage (*τὰ μῆρια*).²⁾ Paa Muren bagved hænger et flygtig tegnet Bukranion, eller Hovedskallen af en tidligere slagtet Offertyr, saaledes som man pleiede at slaae dem op paa Templerne og undertiden endog hos private Folk.³⁾

Bagved Alteret sees en ionisk Søile, paa hvis Kapitæl den Trefod skal staae, som den smukt tegnede Seirsgudinde kommer flyvende med. Trefoden som Seirspris hos Grækerne er noksom bekjendt, ikke blot i den fjerne Oldtid, men langt ned i Tiden. Vi kjende fra Pausanias «Trefødderne» som en Gade i Athen, og af de talrige Monumenter, der forefandtes, staaer jo Lyskrates' Monument endnu den Dag idag. Vi kjende Thrasyllus' choragiske Monument, og, for at anføre Noget der fuldstændig ligner den foreliggende Vasetegning, ovenover Dionysos' Theatret i Athen staae endnu to Søiler med trekantede Kapitæler, aabenbart kun bestemte til at bære Trefødder. Lignende ere, efter Texier, fundne i Knidos o. a. St.⁴⁾ Til Sammenligning kunne vi ogsaa anføre en anden høist interessant Vase fra Athen i Antik-Kabinettet (Nr. 166 hos Smith). Det er et fladt Fad, hvorpaa sees afbildet Dionysos ridende paa en Panther omgivet af Satyrer, Mænader og en flyvende Eros. Paa en dorisk Søile sees opstillet en Trefod med lange Bændler (*ταυρία*) om.⁵⁾

Det er klart, at den paa Vasen forestillede Offering foretages i Anledning af en vunden Seir. Smith siger i sin Katalog, at «Billedet har en saa bestemt udpræget apollinsk Charakter, at man synes at maatte antage, at Trefoden i nærværende Tilfælde er vunden i en apollinsk Væddekamp, maaskee paa Thargeljerne». Denne apollinske Charakter udledes formodentlig af det Laurbærtræ, der staaer bagved den offrende Mand; men Laurbærtræer fandtes vistnok mange andre Steder end ved Apollos Helligdomme, og Vasetegnerne synes netop at have haft en Forkjerlighed for dette Træ.⁶⁾ Det kan ikke nægtes, at Trefødder ogsaa anvendtes som Seirspris ved Apollos Fester. Herodot (5, 60) omtaler gamle Trefødder af denne Art, som han saa i den ismeniske Apollos Tempel i Theben, og en

¹⁾ Smlg. Indskriften om Frisen paa Erechtheet, hvor vi ogsaa finde anført en Mand, der staaer ved et Alter og læner sig paa en Stok, s. Rangabé, *Antiquités Helléniques* Nr. 57, A. v. 18 ff.

²⁾ S. Hermann, *Gottesd. Alterth.* 28, 21.

³⁾ S. Theophrast, *Char.* 21.

⁴⁾ S. Ross, *Archäol. Aufsätze* I, S. 203 og 263. Wieseler, *Das Satyrspiel* S. 24.

⁵⁾ See ogsaa *Compte rendu de la Commission Imperiale Archéologique de St. Petersbourg* 1862, Pl. III.

⁶⁾ See f. Ex. Jahn, *Bemalte Vasen mit Goldschmuck* (1865), Taf. 1 og 2. Gerhard, *Apulische Vasenbilder* Taf. D. 2 (Overbeck, *Gallerie heroischer Bildwerke*. Taf. XI, 1). *Monum. d. Inst.* VIII, Tav. III og XVII.

bekjendt Indskrift fra 377—74 før Chr. viser, at de endnu paa den Tid vare i Brug paa Delos.¹⁾ Men hyppigere anvendtes de uden Spørgsmaal ved Dionysos' Fester, og de Monumenter, vi ovenfor omtalte, henhøre alle dertil. Der er i nærværende Tilfælde saa meget mere Grund til at tænke paa en dionysisk Fest, som de to kvindelige Figurer²⁾, der sees paa den anden Side af Alteret, ved deres rige, brogede Dragt bestemt minde om Theatret.

De bære begge Underkjortler med udsyede Ornamenter og derover en blommet Kappe. Den ene af dem har to brede Baand bundne overkors over Livet og Ryggen. Saadanne Baand sees oftere paa Vasetegninger og andre Billeder fra Oldtiden³⁾; deres Bestemmelse er ikke altid klar; tidt have de vel ikke havt anden Betydning end enhver anden Mode. Paa Hovedet bære de begge et pragtfuldt Smykke bestaaende af en Metalring, der fortil (over Panden) forhoies ved en stor, halvcirkelformig Flade (*προμετωπίδιον*)⁴⁾, medens paa Siderne lignende mindre Plader gaae ned over begge Ørene, og en lang, smal, spids Fjer reiser sig i Veiret fra hver af disse. Dette pragtfulde Hovedsmykke er, saa vidt mig bekjendt, ikke hidtil seet paa noget andet Monument. Det stemmer fortræffeligt med den øvrige pralende Dragt. Det er ogsaa en let Sag at give det et Navn; thi Krands (*στεφάνη* eller *στέφανος*)⁵⁾ var den simple Benævnelse, Grækerne pleiede at give alle det Slags Hovedsmykker. Ved enhver festlig Leilighed pleiede de gamle Grækere at smykke deres Hoveder med Krands, men navnlig ved Gudernes Fester og Offringer. Det var Vedbend, Laurbær eller hvad Andet man tyktes om, som benyttedes dertil; ofte bandt man et hvidt Baand (*διάδημα*) udenom Krandsen for at faae den til at sidde fast, saaledes som vi see paa Manden og Drengen i den foreliggende Vasetegning.⁶⁾ De naturlige Krands erstattedes ikke sjelden af Guldkrands eller forgyldte Metalkrands, saaledes som man har fundet hist og her i Grave om Hovederne paa ubrændte Lig⁷⁾; men langt almindeligere var det, at Baandet erstattedes af en flad Metalring, den nysomtalte *στεφάνη*, i Regelen bredere fortil end bagtil, en Prydelse, Kvinderne ikke blot benyttede ved Gudernes Fester, men til enhver Tid. Vasetegningerne vise, at disse Metalbaand ofte forsynedes oventil med opretstaaende Blade; der fremkommer derved en vis Lighed med de ovenfor omtalte naturlige Krands med Baand omkring; men i mange Tilfælde er det klart, at det Hele er en Metal-

¹⁾ Marmor Sandvicense, Corp. Inscr. Græc. Nr. 158, A. v. 32 (Böckhs Staatshaushaltung der Athener II, S. 229): *Τρίποδες νικητήρια τοῖς χόροις.*

²⁾ Det er en Feiltagelse, naar Smith antager den ene for en Mand.

³⁾ S. Stephani, Comptes rendus de la Commission Imperiale pour l'année 1860, p. 80 ff.

⁴⁾ S. Corp. Inscr. Gr. Nr. 159, v. 7—8: *στέφανος χρυσοῦς χρυσοῦν ἔχον προμετωπίδιον.*

⁵⁾ Det er uidentivt kun to Former af det samme Ord, og det er vistnok uberettiget, naar man vil tillægge dem forskjellig Betydning, som Böckh, Staatshaushalt. II, S. 291. Müller, Archäologie § 340, 4.

⁶⁾ Andre Exempler findes i Museum Gregorianum II, 21, 2. 38, 2. 60, 2. Comptes rendus de la Commission Imper. de St. Petersbourg 1861, Pl. III, IV, VI.

⁷⁾ F. Ex. paa Krim; s. Stephani, Comptes rendus de l'an. 1860, Taf. I, S. 29 ff.

prydelse, hvis Motiv kun er taget fra hine.¹⁾ Ofte antage disse opretstaaende Blade Formen af pyramidale Spidser; en enkelt Gang synes de tynde og bøielige og krydse hinanden, saa de faae en vis Lighed med en flettet Kurv, som paa de høitopkiltede dandsende Hieroduler paa visse Relieffer²⁾; oftest staae de ret op og have undertiden en anselig Høide³⁾, medens de til andre Tider ere mindre, eller endog blot vise sig som spidse Takker.⁴⁾ Undertiden findes disse Spidser kun for paa Smykket, navnlig naar Metalringen er bredere der, undertiden gaae de heelt rundt, og der fremkommer da ganske den Form, vi pleie at betegne som Kongekrone.⁵⁾ Vi finde den ogsaa i Oldtiden anvendt som saadan, f. Ex. paa et Vægmaleri i Vulci⁶⁾, paa Mønter o. a. St.; men paa de græske Vasemalerier fremtræder den som en kvindelig Hovedprydelse saavel for Gudinder som for almindelige jordiske Kvinder.⁷⁾ Det er ikke heldigt, naar Stephani kalder disse Smykker Straalekroner; dette Navn beroer paa en Misforstaaelse af Smykkets Oprindelse og Charakter. Stephani har i sin lærde Afhandling «*Nimbus und Strahlenkranz in den Werken der alten Kunst*»⁸⁾ efterviist, at den paa antike Monumenter efter Alexander den Stores Tid, især i den romerske Keisertid, forekommende Nimbus eller Glorie ikke tilkommer Lysguddomme («sideriske Guddomme») alene, men overhovedet alle Guddomme, ja i den seneste Tid endog alle Personer, der skulle særlig udmærkes; han har ligeledes viist, at Straaler om Hovedet, det oprindelige og naturlige Kjendetegn for Solguden og beslægtede Væsener (som Eos), undertiden bruges paa samme Maade; men det er en underlig Forestilling, at den i Livet brugte Krone skulde være en Efterligning af Konstens Symbol.⁹⁾ Konsten efterligner Virkeligheden, og ikke omvendt; Guderne faae Krone, fordi Kongerne bære en saadan, og ikke omvendt. Kongekronen er i Virkeligheden ikke en *Corona radiata*; den er, som den ogsaa blev kaldet af de Gamle, et *Diadem*, og den har sin Oprindelse fra Krandsen og Baandet om Hovedet.

1) Saaledes paa Polygnots Vase hos Gerhard, Auserles. Vasenb. IV, Taf. CCXLIII. Hancarville III, 36. Roulez, Choix des Vases peints du Musée de Leide, Pl. 6. Monum. d. Institut. VI—VII, Tav. LXV A. Compte rendu de la Commission Imperiale pour 1860, Pl. V; 1861, Pl. III; 1862, Pl. II og IV.

2) Zoega, Bassirilievi 20. Müller, Denkm. a. K. II, Nr. 188. 189. 214. Stephani, Nimbus und Strahlenkranz S. 105 (465) ff.

3) S. Laborde, Vases du Comte de Lamberg I, 14 og den lignende, men meget flygtig udførte Scene i Compte rendu de la Comm. Imp. 1861, VI. Gerhard, Etruskische und Campanische Vasenbilder Taf. C., og især den smukke attiske Vase i Monumenti d. Instituto VIII, Tav. V, 2.

4) S. Cabinet Pourtalès 6. 7. 34. 36. Mus. Gregor. II, 60, 1.

5) Hancarville II, 37.

6) Mon. d. Instit. II, 53 (Denkm. a. K. II, Nr. 855).

7) Smlg. ogsaa det Aldobrandinske Bryllup, Müller, Denkm. I, Nr. 205.

8) I Mémoires de l'Académie des Sciences de St. Petersburg, IV Série. Sciences politiques, histoire, philologie. T. IX.

9) Stephani, Nimbus und Strahlenkranz, S. 118 (478): Ihrer Entstehung nach also, sowie bei ihrer gesammten Anwendung im wirklichen Leben, war die Strahlenkrone (han mener Kongekronen) Nichts als ein Ersatz für die von der Kunst in ihren Schöpfungen angewendeten Formen des Nimbus und des Strahlenkranzes.

Men, for at vende tilbage til Hovedsmykket paa vor Vase, det er en Stephane som de andre, men i Stedet for Blade har det to høie Fjer, een paa hver Side af Hovedet, saaledes som man undertiden brugte det paa Hjelme.¹⁾ At det er Fjer og ikke Blade, synes klart; saa lange Blade frembyder Naturen ikke let; selv Oleanderblade ere kortere; og jeg troer ogsaa at kunne eftervise i det Mindste eet tydeligt Exempel, hvor der findes Fjer i Stedet for Blade paa et kvindeligt Hovedsmykke, nemlig en flad nederitaliensk Skaal i British Museum (Tempel Collection), hvor der sees et kvindeligt Hoved med 3 hvide Fjer foran paa Stephanen.

Men hvem er nu og hvad betyde disse broget klædte Kvinder med det prægtige Hovedsmykke, af hvilke den ene holder en Cithar og synes i Færd med at gaae bort, medens den anden, der desværre ikke er fuldstændig bevaret, ligger paa Knæ eller snarere sidder paa Hug nærmere ved Alteret, men med Ryggen imod det? Fjerene paa Hovedsmykket kan jeg efter det Nysanførte kun betragte som en almindelig Prydelse; jeg tør ikke af den Aarsag kalde disse Kvinder Muser; det var vel først i Tider, der ere senere end denne Vase, at Muserne afbildedes med Fjer paa Hovedet som Sirenernes Overvindere²⁾. Jeg tør det saameget mindre, som den brogede Dragt lidet synes at passe for dem. Den passer for Fløitespillersken, der gjør Tjeneste ved Gjæstebud; og jeg kan heller ikke i disse Figurer, der danne Modstykket til den offrende Mand og hans Dreng, see Andet end virkelige Kvinder, der ligesom hine gjøre Tjeneste ved Offeringen. De Gamles Offerhandlinger ledsagedes af Musik. Romerne benyttede altid Fløitespil, som vi vide baade fra Skrifterne og fra billedlige Fremstillinger; hos Grækerne anvendtes vistnok ogsaa Citharen. Den ene af disse to Kvinder har en Cithar; den anden kan have haft et Par Fløiter i Haanden; men det kan ikke siges med Sikkerhed; thi det herhen hørende Stykke af Vasen mangler. Paa samtidige Vaser finde vi Cithar og Fløite gaaende fuldstændig ved Siden af hinanden og anvendte sammen.³⁾ I Rom finde vi Drengene spillende ved Offeringer; men i Grækenland maa det ikke undre os at finde Kvinder. Der deeltog Kvinderne, som det synes, i en større Grad i Gudernes almindelige Fester; der finde vi dem oftere vandrende i festligt Optog til Helligdommen, syngende og dandsende, udgydende Drikoffere o. s. v. Vaserne bære mange Vidnesbyrd om deres Deeltagelse i Offerhandlingen⁴⁾.

Det kan, efter hvad vi have yttret i Indledningen, ikke falde os ind at tænke os nogen dramatisk Handling foregaae imellem de to Kvinder, og vi maae ansee det for en reen Indbildning, hvis Nogen skulde troe at finde noget talende Udtryk i Ansigterne. Jeg

¹⁾ S. Millin, Peintures de Vases, XLI. Fiorelli, Vasi Cumani del Conte di Siracusa Tav. XII. Feolis Vasesaml. Nr. 98. Monum. d. Inst. VIII, Tav. X og XXI.

²⁾ Müller, Archäologie § 393, 4.

³⁾ S. Gerhard, Auserl. Vasenb. IV, Taf. CCCV—VI.

⁴⁾ Som Polygnots Vase (Gerh. CCXLIII), hvor to Kvinder binde de hellige Uldbaand om Offertyrenes Hoveder.

vover heller ikke at troe, at Tegneren har meent noget Bestemt med Bevægelsen i den Figur, der synes at ville fjerne sig. Derimod er unægtelig den anden, den knælende, Figurs Bevægelse saa paafaldende, at man nødes til at spørge, hvad dermed kan være meent. Da vi have bortkastet enhver Tanke om dramatisk Sammenspil imellem Personerne, kunne vi ikke tænke os hende som bønfaldende, ligesom ogsaa Tegningen selv ikke har udtrykt en egentlig Knælen, men snarere en eiendommelig Sidden paa Hug. Men hvad er Betydningen deraf? Det græske Navn for denne Bevægelse eller Stilling turde vel være *δκλάζειν*, og vi finde omtalt en Dands under Navn af *δκλασμα*.¹⁾ Men dette er en asiatisk Vaabendands, der udføres af Mænd, saa at det vilde være altfor dristigt uden nye Vidnesbyrd at overføre det paa Kvinder ved en græsk Offring. Jeg vil derfor ærlig tilstaae, jeg forstaaer det ikke. Gid Andre maae være heldigere i at løse Gaaden!

¹⁾ Pollux IV, 100: *δκλασμα· οὕτω γὰρ ἐν Θεσμοφοριαζούσαις ἀνομάζεται τὸ ὄρχημα τὸ Περσικόν.*
 Xenoph. Anabas. V, 9, 10: *τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο κρούων τὰς πέλιαις καὶ ὠκλαζε καὶ ἀνίστατο.*
 Heliodor. 4, 17.

